קיד: ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

זאת אומרת מצות צריכות כוונה. ריש לקיש סבר דמתני' קתמה קתני ומיירי אפי' יכול למצות שאר ירקות אין לו לטרוח אחר שאר ירקות אלא עושה שני טיבולין במרור והיינו משום דמצות צריכות כוונה וכיון דלא בעידן כו' וכגונא פרי האדמה הוא דאכיל ליה כלומר מרור ודילמא לא איכוון ודילמא לאו דוקא כלומר ולאי לא איכוון למרור דאין מצוה אלא עד טיבול שני אחר מצה הלכך בעי למהדר ואטבולי פי' ולברך על אכילת מרור ולא נקט וברוכי משום דרב מסדא אית ליה בשמעתין דמברך על אכילת מרור בטיבול ראשון והא דקאמר ובגונא פרי האדמה אכיל ליה היינו כלומר שאינו אוכל לשם אכילת מרור אלא אכלו לאלתר בגונא פרי האדמה דאי סלקא דעתך לא בעי כוונה אם כן יצא מונח מרור בטיבול ראשון אע"ג דאכלו לפני מצה וכתיב על מצות ומרורים לא הוה עיכובא אמאי צריך תרי טיבולי במרור הוה ליה לאהדורי אשאר ירקות משום היכירא בטיבול ראשון ואחר מצה בטיבול שני יאכל מרור והגמרא דמי לעולם אין צריכות כוונה ומהדרינן אשאר ירקי משום היכירא וכדי לאכול מרור אחר המצה ומתניתין קמ"ל היכא דליכא שאר ירקי דאפי' במרור בעינן תרי טיבולי כדי לאכול מרור כמצוותו ומשום היכירא ולא אמרי' אלא יאכל מרור עד לבסוף ולא נחוש להיכירא:

אכלן דמאי יצא. אבל ודאי לא יצא אע"ג דמעשר ירק דרבנן כדאמרינן גבי מצה בכל שעה (לעיל דף לה:) אבל לא בטבל ומוקי לה בטבל טבול מדרבנן ואיתקש מרור למצה ובדמאי יצא נמי במצה משום דאי בעי מפקיר נכסיה וחזי ליה וטעמא דהתמיהו בודאי דרבנן דטבל דאוריית' מפיק התם (לעיל דף לה:) מצה תאכל עליו ממון יצא זה שאיסורו משום בל תאכל טבל ואיתקש מצה לממון:

אכלו בלא מתכוין יצא. קשיא לריש לקיש ואע"ג דריש לקיש דייק ממתניתין ע"כ מתניתין לא איירי בכל עניין אלא בדליכא שאר ירקות וקא משני מצאי מצאי היא וכיון דליכא אלא דסבר כריש לקיש דייק שפיר ריש לקיש ממתניתין דצריכות כוונה כי מסתמא איירי בכל עניין אפי' איכא שאר ירקות: **סילקא** וארווא. וכ"ש שני מיני בשר: **לית** דחש לה לדר' יוחנן בן נורי. וטעמא דאינו בא לידי חימוץ אלא לידי קרחון כפ' כל שעה (לעיל דף לה.): **שני** מיני בשר. פירוש ר"ח אלי זכר לפסח ומבושל זכר לחגיגה ולא נהירא דקיימא לן כבן תימא (לעיל דף ע.) דאין חגיגה נאכלת אלא אלי דמתניתין[6] אתיא כוותיה לכך נראה דתרוייהו מבושלין וכן משמע לשון מבשלין: **אחד** זכר לפסח ואחד לחגיגה. כשאל י"ד להיות בשבת אין צריך רק כיצול אחד[6] לחגיגת י"ד אינה דומה את השבת ומיהו אומר ר"י דמ"מ אין נאכל דדמי לאוכה אם היינו מגיעים מלעשות שני מבשלין וגם יש לחוש שמא לא יעשו בשאר פסחים ואין שום משם אם אנו עושין אע"ג דלא צריך לגיחם שמא יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד עשינו זכר לחגיגה בשבת והשתא נמי נקריבה בשבת דהקרבה מסורה לזריזין וכשיבנה משה ואהרן יהא עמנו וליכא למיטעי אך הכא להגיע מלעשות שני מבשלין אין מזהירין אותו: **אמר** רב הונא מברך בו'. רב הונא סבר כריש לקיש דבעי כוונה ואפי' אית ליה שאר ירקות עביד במרור שני טיבולי:

מתקיף

אמר ר"ל זאת אומרת [6]מצות צריכות כוונה כיון דלא בעידן חיובא דמרור הוא דאכיל ליה בבורא פה"א הוא דאכיל ליה ודילמא לא איכוון למרור הלכך בעי למהדר לאטבולי לשם מרור דאי סלקא דעתך דמצוה לא בעיא כוונה למה לך תרי טיבולי והא טביל ליה חדא זימנא ממאי דילמא לעולם [6]אמצות אין צריכות כוונה ודקאמרת תרי טיבולי למה לי כי היכי דליהוי היכירא לתינוקות וכי תימא א"כ לישמעינן שאר ירקות אי אשמעינן שאר ירקות הוה אמינא היכא דאיכא שאר ירקות הוא דבעינן תרי טיבולי אבל חזרת לחודא לא בעי תרי טיבולי קמשמע לן דאפי' חזרת בעינן תרי טיבולי כי היכי דליהוי ביה היכירא לתינוקות ועוד תניא אכלן דמאי יצא אכלן בלא מתכוין יצא [6]אכלן לחצאין יצא ובלבד שלא ישהא בין אכילה לחבירתה יותר מכדי אכילת פרס תנאי היא דתניא רבי יוסי אומר אע"פ שטיבל בחזרת מצוה להביא לפניו חזרת וחרוסת ושני תבשילין ואכתי ממאי דילמא קסבר רבי יוסי מצות אין צריכות כוונה והאי דבעינן תרי טיבולי כי היכי דתיהוי היכירא לתינוקות א"כ מאי מצוה מאי שני תבשילין אמר רב הונא סילקא וארווא רבא הוה מיהדר אסילקא וארווא הואיל ונפיק מפומיה דרב הונא אמר רב אשי שמע מינה [6] דרב הונא לית דחייש להא דרבי יוחנן בן נורי דתניא רבי יוחנן בן נורי אומר [6]אורז מין דגן הוא וחייבין על חימוצו כרת ואדם יוצא בו ידי חובתו בפסח חזקיה אמר אפי' דג וביצה שעליו רב יוסף אמר צריך שני מיני בשר אחד זכר לפסח וא' זכר לחגיגה רבינא אמר אפילו גרמא ובישולא פשיטא היכא דאיכא שאר ירקות מברך אשאר ירקות בורא פרי האדמה ואכיל והדר מברך על אכילת מרור ואכיל היכא דליכא אלא חסא מאי אמר רב הונא מברך מעיקרא אמרור ב"פ האדמה ואכיל ולבסוף מברך עליה על אכילת מרור ואכיל

מתקיף

ואם אומרים מצות צריכות כוונה. משום הכי בעי תרי טיבולי שמא לא נתכוון לשם מרור הואיל וכירך בורא פרי האדמה כשאר ירקות דעלמא: **דילמא הא קמשמע לן דבעינן תרי טיבולי.** משום תינוקות שישאלו ועבדינן היכירא טובא: **אכלן לחצאין.** אלי זית בפעם שניה ובמרור קא אייתי: **בגאלי היא.** דהאי תנא לית ליה צריכות כוונה ורבי יוסי אית ליה צריכות כוונה: **ש"מ.** מדקאמר רב הונא דמבשלין אורז בפסח ולא חיים לא לדרבי יוחנן: **אפילו דג וביצה שעליו.** שהיו רגילין להטיח את הדג בביצים: **ואחד זכר.** לחגיגת ארבעה עשר: **גרמא וכשולא.** מתיבתא בשר ומן המרק: **פשיטא היכא דליכא שאר ירקי מברך.** מעיקרא אילקי בורא פרי האדמה דאסור ליהנות מן העולם בלא ברכה וכיון דיש לו שאר ירקות הכי שפיר טפי שיברך בפה"א על הירקות תחלה דהיינו ברכה הראויה להם ויפטור את המרור הבא אחריו מברכת בפה"א ואח"כ יברך על החזרת על אכילת מרור:

ולבסוף

רש"ם

ואם אומרים מצות צריכות כוונה. משום הכי בעי תרי טיבולי שמא לא נתכוון בראשון לשם מרור הואיל וכירך עליו בפה"א כשאר ירקות דעלמא שהרי אין עדיין אכילת מצות מרור לברך עליו על אכילת מרור עד לאחר המצה: **דילמא הא קמ"ל דבעינן תרי טיבולי.** משום תינוקות שישאלו ועבדי היכירא טובא ומיהו ממרור קמא יצא ידי חובתו. ומהדר ר"ל ג"כ דמשום היכירא דתינוקות לחוד נקט תרי טיבולי ולאו לאשמועינן מצות צריכות כוונה לאשמועינן שאר ירקות בטיבול ראשון ומרור בטיבול שני דאיכא נמי היכר לתינוקות. אבל במרור לחודיה לא בעינן תרי טיבולי דכולי האי לא עבדינן משום היכירא דתינוקות להקדים אכילת מרור קודם זמנו: **ועוד תניא.** דהאי דמצות אין צריכות כוונה ותיובתא דריש לקיש: **אכלן דמאי יצא.** דאי בעי מפקר לנכסיה והוי עני וחזי ליה השתא נמי חזי ליה: **אכלן בלאי.** אלי זית בפעם ראשון ואלי זית בפעם שני ובמרור מיירי: **בגאלי היא.** דהאי תנא לית ליה מצות צריכות כוונה ורבי יוסי אית ליה: **אע"ג שטיבל בחזרת.** טיבול קמא היכא דליכא שאר ירקות: **מצוה להביא לפניו.** כלומר מצוה להביא מן התורה דאכתי לא קיים מצות אכילת מרור הואיל ולא נתכוון דמצות צריכות כוונה: **אי הכי מאי מצוה להביא לפניו.** מביאין הוה ליה למיתני: **סילקא.** תרדין ורבותא היא וכל שכן שני מיני בשר: **הואיל ונפק מפומיה דרב הונא.** בשביל חיבתו להרחות הלכה כמותו: **ש"מ.** מדקאמר רב הונא שמבשלין אורז בפסח ולא חיים לא לדרבי יוחנן בן נורי: **אפי' דג וביצה שעליו.** שהיו רגילין להטיח את הדג בביצים והיינו רבותא דאע"ג דדמי לאכיל אחד חשיב שני מבשלין: ד' **ואחד זכר.** לחגיגת ארבעה עשר הבאה עם הפסח: **שני מיני בשר.** אלי כנגד הפסח ומבושל כנגד חגיגה כך פירש רבינו חננאל מרומי: **גרמא וכשולא.** מתיבתא בשר ומרק שנתבשלה בו: **פשיטא היכא דליכא שאר ירקות מברך.** מעיקרא בטיבול ראשון אשאר ירקות בורא פרי האדמה דאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה לכיון שיש לו שאר ירקות הכי שפיר טפי שיברך בפה"א תחלה דהיינו ברכה הראויה להן ויפטור את המרור מברכת פרי האדמה ואחר כך יברך על החזרת על אכילת מרור:

ולבסוף

מסורת הש"ס

ו) [ברכות יג. עירובין לה:], ב) [עירובין סם ר"ה מח:], ג) [ברכות לו.], [לעיל לה., ד) [נ"ל אחר ד"ה אמי], ה) [לקמן קנז. עי' תוספות שם ד"ה טולו],

הגהות הב"ח

(ו) גמ' שמע מינה מדרב הונא דלית דמיים:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה אחד זכר לפסח וכו' דחגיגת י"ד אינה רוחה את השבת. ע"ל נט ע"ב תוס' ד"ה כי"ד שחל וכדף ע ע"ב תוספות ד"ה מ"ט:

מוסף רש"י

מצות צריכות כוונה. שיהא מתכוין לשם מצות (ברכות יג.) שהעושה מצוה צריך שיכוין למצוה (עירובין צה.); לצאת ידי חובתו (שם).

עין משפט נר מצוה

א [מי' פ"ב מהל' שופר הל' ד ופ"ב מהל' מגילה הל"ה עוש"ע א"ח סי' ס סעי' ד וסי' תפא סעי' ד וסי' תקפט סעי' ח וסי' תכל סעי' ג]:

ב [טוש"ע א"ח סי' תפא סעי' ו]:

רבינו חננאל

אמר ר"ל זאת אומרת מצות צריכות כוונה, דכיון דהאי חזרת לאו בעידן חיובא דמרור אכיל ליה, [בבורא פרי האדמה אכיל ליה, לפיכך בעי טיבול אחרינא דלא איכוון בקמייתא, ואקשינן ודלמא מצות אין צריכות כוונה, ואמאי מטבלינן תרי זימני כי היכי דתהוי הכירא לתינוקות ושאלו אמאי מטבלינן תרי זימני. ואסיקנא אפי' במרור לחודיה בעינן תרי טבולי, כי היכא דלהוי היכירא לתינוקות, ולאו משמע דמצות צריכות כונה. ועוד תניא אכלן דמאי או חצאין או אכלן בלא כונה יצא ובלבד שלא ישהה באכילתו (נתן) [ליתן] חצאין בין אכילה לאכילה יתר מכדי אכילת פרס. הנה תניא בהדיא דלא בעו כונה. ופריקנן תנאי היא דתניא ר' יוסי אומר אע"פ שטבל בחזרת מצוה להביא לפניו מצה וחזרת וחרוסת ושני תבשילין. לאו מכלל דר' יוסי סבר מצות צריכות כונה. ודחינן ודלמא ר' יוסי נמי צריך תרי טיבולי כי היכי דלהוי הכירא לתינוקות. ואמרינן (אף כאן) [אם כן] אמאי קתני מצוה. אלא משום דסבר מצות צריכות כונה. מאי שני תבשילין, אמר רב הונא אפי' סלקא וארווא. אמר רב אשי ש"מ מדקאמר אורז מבושל דלית הלכתא כר' יוחנן בן נורי דאמר אורז מין דגן הוא. חזקיה אמר אפי' דג וביצה. רב יוסף אמר שני מיני בשר, אחד זכר לפסח [6]ולצלי ואחד זכר לחגיגה מבושל. רבינא אמר אפי' גרמא ובישולא הן שני תבשילין. אסיקנא היכא דאיכא שאר ירקי בורא פרי האדמה ואכיל, וכי מטי לאכילת מרור מברך על אכילת מרור ואכיל ליה, היכא דלית ליה אלא חזרת בלבד היכי עביד.

---

6) נ"ל אחד לגי זכר לפסח ואחד מבושל זכר לחגיגה כנ"ל וכן כתב הבשב"ם והתוס' משמו סלן.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com